

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р арх. Асен Методиев Писарски, пенсионер УАСГ, „Архитектура на сградите, конструкции, съоръжения и детайли“, член на Научно жури (на основание Заповед №3-РК-276 от 11.07.2023 г. на Ректора на НБУ) по защита на дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 5.7. „Архитектура, строителство и геодезия“, с кандидат

арх. Митко Анатолиев Митков,

докторант на самостоятелна подготовка в ДП „Теория и история на архитектурата“,

тема: „Принос към архитектурата на България между двете световни войни.

Подбрани етюди Васильов – Цолов.“, професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия“, научен ръководител: доц. Зарко Динков Узунов.

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Дисертационният труд е посветен на изследване на един от най-романтичните и значимите периоди на българската архитектура – края на 20-те и 30-те години на ХХ век. Този период е белязан от забележителното творчество на плеяда български архитекти, получили своето образование в Европа и пренесли у нас полъха на модернизма, намерил своята българска реализация, въплътена в едни от най-значимите столични обществени сгради. И до днес те излъчват своето очарование, неотделима част от лицето на столичния град, част от неговата многопластова история на времето.

Изследването е посветено на творчеството на забележителния творчески архитектурен тандем „Цолов – Васильов“. За разлика от досегашните изследвания върху творчеството на бюрото, разкриващи биографични данни или анализиращи отделни техни реализации, трудът е фокусиран върху творчеството на тандема, разгледано в контекста на културния и времеви период в България. Това е епохата на модерните течения между двете световни войни, в която тандемът създава уникални обществени сгради - „модернизирана“ класика¹.

2. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд.

¹ „Модернизирана класика“ авторът използва, за да назове „опростената класика, изградена в духа на модерните движение между двете световни войни, при която е запазена темата, но детайлът е модернизиран и сведен до опростен изказ“.

Задачите, които трудът си поставя, са насочени към постигане на поставените цели – разкриване на характеристиките на творчеството на тандема „Цолов – Васильов“ в контекста на културните особености на времевия период, в който те се реализират, а именно:

- Колекциониране и анализ на наличните източници на информация за времевия период и преди всичко на ключови реализациите на знакови обществени сгради в столицата – литературни източници, снимков материал и натурално обследване, проучване на архивни документи;
- Изясняване на основните схеми и принципи на проектиране за всеки един от обектите и анализ на влиянието на културния контекст на епохата. Анализът е насочен към реализациите на обществените сгради, носители в най-голяма степен на идеите, културата, духа на времевия период;
- Да се формулира тезата на автора относно значението, стила и похватите в анализираното творчество на двамата архитекти; да се определи доколкото е възможно приносът на всеки един от двамата в реализациите на творческия тандем.

3. Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Методиката на изследване отговаря напълно на поставените цели и задачи. Тя се базира на **всестранен системно-структурен анализ** на група от фактори, даващ пълноценна картина за разглежданите знакови реализации, включващ:

- Функционални, композиционни и градоустройствени характеристики на обекта, неговите пространствени връзки и символна роля в градската структура;
- Анализ на културата на дадения период и взаимната връзка „творба – културна среда“;
- Анализ на личността на твореца и контекста на средата, в условията на която са формирани творческите възгледи.

На тази основа са **синтезирани** основните изводи, имащи теоретична и приложно-практическа стойност.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд (описание и оценка), включително наличие на оригинален принос в науката.

Научно-теоретичните приноси на труда са свързани с **теоретичния принос** към историята на българската архитектура в периода между двете световни войни. Анализирания, специфичен за тандема творчески стил „Модернизирана“ класика е

изявен като своеобразна творческа интерпретация на модернистичните идеи в българската архитектура, допринесли за богатството на творческите идеи в този фундаментален за българската архитектура период.

Приносен характер има и утвърждаването на **теоретичен модел на изследване** на творчеството на видни архитекти, обусловено от влиянието на конкретната културна среда на съответния времеви период и изразяващо важна част от нейните отличителни характеристики.

Дисертационното изследване има и значителни **научно-приложни приноси**:

- Събраната целево богата документална информация, солидна база на труда, може да бъде използвана от други изследователи както на творчеството на разглеждания архитектурен тандем, така и на изключителния времеви период, важен етап в развитието на българската архитектура и култура;

- Теоретичните постановки и фактологически материал ще намерят без съмнение своето място в различните степени на образованието по архитектура в България.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са публикувани.

Авторът има 4 самостоятелни публикации в реферирани издания, свързани с темата на дисертацията. Две от тях представляват части от дисертационното изследване на творчеството на Васильов – Цолов. Другите две анализират творчеството на други два знаменити архитектурни тандема от същия период – Белковски – Данчов и Йорданов – Овчаров. При тях е използван подобен подход за анализ на архитектурното им творчество в контекста на епохата.

Арх. Анатолиев има участие в международна юбилейна конференция в НБУ „100 години Баухаус“ с доклад.

6. Цитиране от други автори, отзиви в научния печат и др.

В предоставените материали за рецензиране липсва информация за цитиране от други автори на дисертационния труд и публикациите по него.

7. Мнения, препоръки и бележки.

Дисертационният труд е написан на ясен, разбираем език, издържан в стила на научно изследване. Би било интересно и полезно авторът да направи сравнение на особеностите на творчеството на трите ярки архитектурни тандема, на чието творчество са посветени дисертационния труд и публикациите, свързани с него. Това би допринесло за обогатяване на картината на творческите идеи в архитектурата и културната среда през разглеждания времеви период.

8. Заключение с ясно формулирана положителна или отрицателна оценка на дисертационния труд.

Дисертационният труд на арх. **Митко Анатолиев Митков** показва по безспорен начин неговите способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания и генериране на значими изводи от теоретично и приложно естество. Дисертацията отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, правилника към него и съответните нормативни документи на НБУ в тази област. Предвид гореизложеното, предлагам на почитаемото Научно жури да присъди на арх. **Митко Анатолиев Митков**. образователната и научна степен “доктор” по научна специалност „Теория и история на архитектурата“ в професионално направление 5.7. “Архитектура, строителство и геодезия”.

Дата 15.10.2023 г.

Подпис:

проф. д-р арх. Асен Писарски

Темата за ролята на светлината в архитектурата е основна в научно-изследователската дейност на д-р арх. Гергана Стефанова Части от дисертационния труд са докладвани на научни конференции и публикувани в колективни сборници (източници 55, 56, и 57 в Библиографията). Дисертацията се явява завършек на етап от работата по тази тема. Плановете на арх. Стефанова за бъдеща научно-изследователска дейност са насочени към развитие и задълбочаване на изследваната област от архитектурното творчество.

В анализите на теоретичните разработки на други автори и на реализации в архитектурната практика арх. Стефанова демонстрира задълбочено познаване на актуалното състояние на проблема с използването на естествената и изкуствена светлина в архитектурата. В Библиографията към дисертационния труд присъстват над 60 печатни и електронни книги и статии, спомогнали за създаване на теоретичната основа на труда. Сред тях са книги от български и чуждестранни автори, теоретици и водещи съвременни архитекти, в чието творчество темата за светлината в архитектурата заема важно място: Луис Кан, Стивън Хол, Юхани Палласмаа, Тадао Андо, Заха Хадид, и др. Начинът на интерпретиране на ролята на светлината в тяхното творчество е обект на изследване по отношение на реализацията на различни композиционни принципи чрез нея.

Изследването на ролята на светлината в архитектурата се развива в рамките на следван от автора теоретичен модел. Той включва поредица от последователни стъпки, следващи логично една след друга. На базата на анализа на знакови архитектурни реализации от различни автори, епохи и региони са изведени 5 основни композиционни принципа на използване на светлината в архитектурата:

- материализация на светлината;
- канализиране на светлината чрез светлинни кладенци;
- взаимодействие на светлина и сянка;
- цвят и светлина;
- промяна чрез светлина.

Проследява се приложението на тези принципи в творчеството на 15 световноизвестни архитекти на XX и началото на XXI век - от първите модернисти – Франк Лойд Райт, Льо Корбюзие, Алвар Аалто и се стигне до нашето съвремие – Рафаел Монео, Жан Нувел, Руди Ричоти. Това са архитекти със значимо влияние върху съвременното развитие на архитектурата и анализът на приложението на изведените композиционни принципи в техни архитектурни реализации демонстрира значението на светлината в архитектурата, а позоваването на тези реализации повишава достоверността на изследването и качеството на направените изводи.

Изследвани са особеностите, свързани с възприемането на светлината от човека, както и на създадените от нея архитектурни пространства.

Изследвани са композиционни принципи свързани с изкуственото осветление, както в интериора така и в градската среда.

7. Съответствие на избраната методология и методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Основните научни **методи**, използвани в труда са анализ и синтез:

- критически анализ на архитектурната композиция, на употребата на светлината при различните архитекти, на написаното за тях от критици, съвременници и колеги.
- Синтез на резултатите от анализа на творбите чрез индукция и дедукция.

Методология на изследването

В изследването са използвани и цитирани различни източници, предимно чужда литература – архитектурна, историческа, философска и художествена, тъй като наличната на български (по темата за светлината в архитектурата) е доста оскъдна. При разработването на дисертацията е използван системен подход при решаване на задачите, методът на дедукция и индукция, сравнителен анализ и историко-хронологичен метод.

8. Наличие на собствен принос при събирането и анализирането на емпиричните данни.

Прави впечатление големият брой илюстрации от личния архив на автора – фотографии на обекти, посетени от арх. Стефанова – в България и в различни европейски страни. Това безспорно повишава качествата на илюстративния материал, използван в дисертационния труд и повишава достоверността на изследването.

Описание на приносите на кандидата:

Научно - теоретични приноси

✓ За първи път на български език е разгледана ролята на естествената и изкуствената светлина в архитектурата като композиционно средство².

✓ Дисертацията формулира конкретни композиционни принципи при проектирането на сгради и интериори, свързани с естествената и изкуствената светлина.

✓ Приложни приноси

✓ В дисертацията са цитирани най-важните нормативни изисквания, свързани с

✓ ² проф. арх. Антон Гугов „За светлината, като формообразуващ фактор в архитектурата“ – само за естествената светлина; проф. Хенри Плъмър – „Архитектурата на естествената светлина“ („The Architecture of Natural Light“) и арх. Стивън Хол, като анализ на собственото си творчество в книгата си „Паралакс“.

естествената и изкуствената светлина в сградите и съоръженията, които са нужни на архитектите при проектирането на конкретни обекти.

✓ В труда е включен актуален речник на термините, свързани с естественото и изкуственото осветление, включващ новостите в тази област (ЛЕД, ОЛЕД, КЕО и др.)

✓ В настоящия дисертационен труд са проучени, анализирани и изследвани голям брой чуждестранни източници по темата за естествената и изкуствената светлина в архитектурата, което би било полезно и за бъдещи автори и проучвания в тази научна област.

а) Дисертационният труд трябва да показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания.

б) Дисертационният труд трябва да съдържа теоретични обобщения и решения на научни или научноприложни проблеми, които представляват оригинален принос в науката.³

2. Оценка на степента на лично участие на дисертанта в приносите.

3. Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд.

Въздействия на дисертационния труд върху външната среда.

1. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са публикувани.

По темата на дисертационния труд има 15 публикации, половината от които в Сборник научни публикации - Департамент Дизайн и Архитектура, НБУ. Докладът „Архитектурните стилове, интерпретирани със светлина“ разглежда използването на естествената светлина в архитектурата през различните епохи от Древността до наши дни. Всеки исторически период има своите особености и приоритети при използването на естествената светлина в зависимост от културните, религиозните, технологичните характеристики на обществото. Така например, в църковната архитектура при стиловете Романика и Готика, характерно явление е използването на цветни витражи, при което поникващата цветна светлина създава въздействаща атмосфера в църковния интериор.

Важно заключение в този публикуван доклад е констатацията, че всеки архитектурен стил може да бъде описан с помощта на светлината, а това е така, защото чрез използването на светлината се проявяват основни, стилоопределящи черти на архитектурата на епохата.

В същия Сборник научни публикации е отпечатан докладът на арх. Стефанова

„Светещите стени в интериора“, в които са разгледани архитектурни и дизайнерски решения на обществени и жилищни пространства, осветени от стени: светещи с вградено в тях осветление или облени със светлина от невидим светлинен източник. И двете специфични решения са с особено силно въздействие при формиране на интериорното пространство.

2. Използване и цитиране от други автори, отзиви в научния печат и др.

Арх. Стефанова е представила информация за пет цитирания на 5 нейни научни публикации от 4 различни автори. Три от тях са в „Сборник научни публикации - Департамент Дизайн и Архитектура“ на НБУ – съвременно научно издание с научно рецензиране.

Лични качества на автора.

Познавам арх. Стефанова от почти 10 години – от началото на участието ми в преподавателска дейност в НБУ. Моите впечатления са за един комуникативен, интелигентен и отдаден на задълженията си преподавател. Тя е един от предпочитаните избори на студентите за ръководители на дипломни работи, а същевременно участва в дипломните защиты и с рецензии на дипломни работи.

Мнения, препоръки и бележки.

Дисертацията е написана на жив и разбираем, образен език, което прави лесни за възприемане изложените в нея разсъждения и научно-изследователски проблеми, без в същото време да се прави компромис с точното научно формулиране и присъща терминология. Това прави дисертационното изследване подходящо за публикуване, което би било полезно и от гледна точка на преподавателската дейност на арх. Стефанова – за студентите по архитектура и дизайн в университетите, в които се преподават тези специалности. В този аспект, намирам за особено полезно публикуването, след допълване и обработка, на частта с анализи на използването на изведените в дисертацията композиционни принципи на приложение на светлината в творчеството на големите архитекти на нашето съвремие.

Заклучение

Дисертационният труд на арх. Гургана Стефанова демонстрира задълбочените теоретични познания на кандидата в областта на приложението на естествената и изкуствена светлина в архитектурата. Той показва по безспорен начин способностите на арх. Стефанова за провеждане на самостоятелни научни изследвания и генериране на значими изводи от теоретично и приложно естество. Дисертацията отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, правилника към него и съответните нормативни документи на НБУ в тази област. Предвид гореизложеното, предлагам на почитаемото Научно жури да присъди на арх.

Гергана Наскова Стефанова. образователната и научна степен “доктор” по научна специалност „Теория и история на архитектурата“ в професионално направление 5.7. “Архитектура, строителство и геодезия”.

Дата 09.12.2022 г.

Подпис:

проф. д-р арх. Асен Писарски

Сред тях са

1. възстановената *Катедрала "Света Неделя"* в София,
2. сградата на *БНБ*,
3. *Народната библиотека "Св. Св Кирил и Методий"*,
4. *Министерство на отбраната*,
5. *Столична община* на ул. "*Московска*",
6. *Паметникът на Съветската армия* (в съавторство),
7. *Театър на Народната армия* в София,
8. *Занаятчийска банка* в София (сега ДСК),
9. *Стопанска академия в Свищов*,
10. *Червената къща* в София (в съавторство със скулптора Андрей Николов),
11. жилищни сгради на булевардите "*Васил Левски*" и "*Цар Освободител*" в София,
12. *Къщата на Ангел Кантарджиев* (сега реновирана), една прекрасна резиденция в полите на Витоша - на ул. "*Киевска*" до *Ловната царска резиденция* и др.